

УДК 378.937

DOI 10.33251/2522-1477-2019-6-200-204

КОЛМИКОВА Олена Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
гуманітарних дисциплін, Дунайський інститут
Національного університету «Одеська морська
академія»

РЕАЛІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО КОМПОНЕНТА НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ ЛІЦЕЯХ

У статті аналізується рівень підготовки абітурієнтів з англійської мови, висвітлюються проблеми, що виникають при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням в військово-морських ліцеях, пропонуються елементи методичних розробок, а саме приклади вправ для опрацювання теми «Rank and Rate».

Ключові слова: англійська мова за професійним спрямуванням, військово-морський ліцей, вузькопрофесійна лексика, опрацювання матеріалу, граматичні та лексичні вправи.

Постановка проблеми. В умовах інтеграційних процесів і активізації міжнародної військової співпраці вивчення англійської мови за професійним спрямуванням курсантами військово-морських академій є необхідним. Виникає потреба приділяти особливу увагу підготовці абітурієнтів, зокрема, навчанню у військово-морських ліцеях, адже саме там у майбутніх військових моряків формується мотивація до усвідомленого вибору військово-морської спеціальності. Однією з основних проблем навчання є відсутність єдиного підручника з предмета Англійська мова за професійним спрямуванням для учнів військово-морських ліцеїв.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями дослідження проблем підготовки майбутніх військових моряків займалися М. В. Кулакова, О. М. Вільховий, І. С. Попроцький та ін. Науковий інтерес дослідників викликає організація навчального процесу у військово-морських навчальних закладах, професійно-орієнтована система підготовки курсантів, міждисциплінарний підхід до навчання. Навчання майбутніх військових моряків англійської мови за професійним спрямуванням залишається поза увагою вчених.

Метою статті є запропонувати до уваги фрагмент методичного посібника для військово-морських ліцеїв (урок на тему Rank and Rate), розробленого на основі підручника Дж.Тейлора і Дж.Гудвелла «Navy» (2011).

Виклад основного матеріалу дослідження. Неможливо уявити сучасного військового моряка, який би не володів англійською мовою. Профільно-орієнтований підхід припускає викладання англійської мови в конкретній професійній сфері, а це можливо лише спираючись на або доповнюючи основний курс англійської мови. Як відомо, рівень підготовки абітурієнтів залишає бажати кращого. Досвід свідчить про недостатнє володіння іноземною мовою, що зумовлене недосконалістю методики викладання в школах. Між іншим, неможливо за декілька років перебування у військово-морському ліцеї опанувати іноземну мову на достатньому рівні, не маючи відповідної бази. Підготовка майбутніх військових моряків повинна проходити поступово. Навчання – це кропіткий процес, і багато уваги повинно приділятися вивченню англійської мови в загальноосвітній школі, оскільки саме там закладається мовна база учнів. Завдання ж військово-морських ліцеїв і академій полягає у вивченні професійної лексики. На жаль, рівень володіння англійською мовою в загальноосвітніх школах, особливо сільських, настільки низький, що викладачам військово-морських ліцеїв доводиться розпочинати навчання з азів, на що йде лівова частка часу, яку можливо було б витратити на опанування вузькопрофесійної лексики. Кількість годин, що

відводяться на вивчення англійської мови у військово-морських ліцеях недостатня для того, щоб впоратися з таким завданням. Тому у процесі викладання граматичного і лексичного матеріалу на уроках англійської мови професійного напрямку доцільно складати вправи з використанням вузькопрофесійної лексики. Це дозволяє одночасно відпрацьовувати і лексичний, і граматичний матеріал. Відсутність єдиного вітчизняного підручника для вивчення військово-морської термінології англійською мовою викликає певні труднощі – викладачам ліцеїв доводиться розробляти методичний матеріал самостійно. Вважаємо, що в якості базового підручника доцільно використати підручник Дж.Тейлора і Дж.Гудвелла «Navy» (2011). У цьому виданні зібрані тексти, а також лексичні завдання і вправи, спрямовані на сприйняття на слух. Проте, для опрацювання матеріалу вищезначених вправ недостатньо. Розглянемо на конкретному прикладі. У Unit 9. Rank and Rate після тексту авторами пропонуються лексичні вправи, мета яких полягає в тому, щоб перевірити розуміння тексту (вставити пропущені слова) і відпрацювати лексику (підібрати слово, що відповідає визначенню). Вважаємо, що для військово-морських ліцеїв необхідно доповнити цей урок іншими видами лексичних і граматичних завдань. Почати можна з усних вправ. Так, перед тестом треба навести список незнайомих слів з перекладом на українську мову:

Task 1. Read and study the words:

military institution – збройні сили

chain of command – субординація

to ensure – гарантувати, забезпечувати

level of responsibility – рівень відповідальності

enlisted member – військовослужбовець рядового складу

seaman recruit – матрос-новобранець

Друге завдання – читання і усний переклад тексту з англійської на українську мову, потім – його обговорення та переказ, використовуючи запитання до тексту як план (Tasks 2-4). Потім можна перейти до письмових вправ. Для повторення граматичного матеріалу пропонуємо наступні завдання:

Task 5. Write down degrees of comparison of the adjectives:

clear, low, particular, military.

Task 6. Write down the plural forms of the following nouns:

institution, chain, command, system, sailor, level, responsibility, seaman, grade, officer, rank, job, rating, authority, badge.

Task 4. Write down three forms of the following verbs:

to have, to ensure, to know, to progress, to earn, to be, to perform, to hold, to indicate, to wear.

Усі прикметники, іменники і дієслова з наведених вище завдань взяті безпосередньо з тексту. Далі пропонуємо виконати вправи з підручника Дж.Тейлора і Дж.Гудвелла (вставити пропущені слова, прослухати діалог і виконати завдання на контроль розуміння цього діалогу ліцеїстами). А закінчити відпрацювання лексичного матеріалу доцільно вправами на переклад речень з англійської на українську та з української на англійську мову:

Task 14. Translate from English into Ukrainian:

1. Every line officer is trained for unit command.
2. When a seaman achieves a promotion to a higher rating he is granted greater authority over others as well as greater responsibilities.
3. The officer recommended Jack Lionell for a rate increase.
4. A sailor earns an increase in pay grade with each step up.
5. The Navy has systems to ensure all sailors know their levels of responsibility.

Task 15. Translate the following sentences from Ukrainian into English:

1. У збройних силах повинна бути чітка субординація.
2. Звання офіцера вказує на рівень його відповідальності.
3. Стройові офіцери командують рядовими.
4. Військовослужбовці рядового складу починають з звання новобранця.
5. Статус моряка визначається символами на його формі.

Таким чином, ліцеїсти не лише мають змогу відпрацювати нову лексику уроку, але й повторити деякі граматичні явища (ступені порівняння прикметників, множина іменників, три форми дієслів, тощо). Звісно, вправи можна урізноманітнити більш складними завданнями – наприклад, навести синоніми або антоніми іменників і т. д.

Складання контрольних робіт спрощує використання програмного забезпечення Hot Potatoes software, перевагою якого є простота і зручність. Ця програма-оболонка дозволяє розробити вправи декількох видів: вікторина (JQuiz), заповнення пропусків (JCloze), встановлення відповідностей (JMatch), відновлення послідовності (JMix), кросворд (JCross). Розглянемо на прикладі. Припустимо, треба скласти тест (JQuiz) з теми Rank and Rate. Алгоритм дій буде наступним:

1. Після запуску програми натиснути на Jquiz.
2. Після відкриття робочого вікна програми вибрати в меню файлу опцію ЗБЕРЕГТИ ЯК.
3. У полі ІМ'Я ввести назву тесту (наприклад, Rank and Rate).
4. У полі В надрукувати запитання (наприклад, How is a particular job or specialty called?). Програма автоматично виставлятиме номер запитання (B1, B2, B3 і так далі).
5. Вибрати тип запитання (Альтернативний вибір, Коротка відповідь, Змішаний або Множинний вибір). У нашому випадку вибираємо Альтернативний вибір. В полі ВІДПОВІДІ ввести варіанти відповіді (наприклад, rating, rank, enlisted, grade) і галочкою відзначити правильний варіант (rating).

За приблизно таким же принципом можна скласти тести з використанням таких типів питань як Коротка відповідь, Змішаний або Множинний вибір.

На жаль, не завжди на заняттях є можливість користуватися комп'ютерами. В такому випадку, після створення завдання його необхідно зберегти в текстовому файлі і потім надрукувати, використовуючи на уроці в якості роздаткового матеріалу. Алгоритм дій буде наступним:

1. Вибрати в меню Файл пункт Експорт на друк. (Вся необхідна інформація збережеться в буфері обміну).
2. Вставити збережений тест в будь-який текстовий редактор.

Перевагою програми є те, що всі завдання тесту друкуються з відповідями, які наводяться в кінці документа. Це значно спрощує перевірку паперових тестів - курсанти відзначають правильний варіант, а при перевірці викладач використовує ключі. Готовий тест в текстовому документі буде виглядати наступним чином:

1. A particular job or specialty is called
  - a) rating
  - b) rank
  - c) enlisted
  - d) grade
2. A level of naval responsibility is called ...
  - a) chevron
  - b) sign
  - c) rate
  - d) pay grade
3. Serving below officer level is
  - a) ship commander
  - b) enlisted
  - c) staff corps
  - d) rating

-----Ключ-----

1. (a)
2. (d)
3. (b)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Навчання учнів військово-морських ліцеїв англійської мови за професійним спрямуванням є найважливішим завданням для виховання майбутніх військових моряків. Сучасний морський флот потребує висококваліфікованих фахівців, які можуть спілкуватися англійською мовою на достатньо високому рівні. У зв'язку з цим виникає необхідність створення єдиного підручника, в який були б включені тексти, лексичні та граматичні вправи, спрямовані на відпрацювання вузькопрофесійної лексики. Детальна розробка методичного забезпечення для викладання предмету Англійська мова за професійним спрямуванням в 10 та 11 класах військово-морських ліцеїв становитиме предмет подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Кулакова М. В. Особистісно орієнтовані взаємовідносини як педагогічна умова формування готовності до професійної діяльності у майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах. Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2005. Вип. LX (60). Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. С. 78-82.
2. Нестеренко Е. С. Методические рекомендации по работе с программой Hot Potatoes. URL: <https://fobr.ru/wp-content/uploads/2015/10/Metodicheskie-rekomendatsii-po-rabote-s-programмой-Hot-Potatoes.doc> (дата звернення: 25.05.2019).
3. Ольховий О. М. Професійно спрямована система підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів з врахуванням специфіки подальшої військово-професійної діяльності. Сучасні тенденції та перспективи підготовки військовослужбовців: матеріали Всеармійської наук.-метод. конф. (Київ, 24 лист. 2011 р.). Київ: НУОУ, 2011. С. 48-52.
4. Попроцький І. С. Сучасні проблеми та шляхи реалізації міждисциплінарних зв'язків в системі професійної підготовки майбутніх офіцерів військово-морських сил. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2017. Вип.12 (94). С.87-90.
5. Taylor J., Goodwell J. Navy. Career Paths. EU: Express Publishing, 2011. 40 p.

References

1. Kulakova, M.V. (2005) Osobystisno orientovani vzyemovidnosyny yak pedagogichna umova formuvannya gotovnosti do profesiinoyi diyalnosti u maibutnikh fakhivtsiv u vshchikh morskikh navchalnykh zakladakh [*Personally oriented relationships as a pedagogical condition for the formation of professional readiness in future specialists in higher marine educational establishments*] Naukovi zapysky: Zbirnyk naukovykh statei Natshionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M.P. Dragomanova. Scientific notes: Collection of scientific articles of the National Dragomanov Pedagogical University. LX (60), 78-82 [in Ukrainian].
2. Nesterenko, E.S. Metodicheskie rekomendatsii po rabote s programmoi Hot Potatoes [*Methodological recommendations how to work with the program Hot Potatoes*]: <https://fobr.ru/wp-content/uploads/2015/10/Metodicheskie-rekomendatsii-po-rabote-s-programмой-Hot-Potatoes.doc> [in Russian].
3. Olkhovyi, O.M. (2011) Profesiino spryamovana systema pidgotovky kursantiv vshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladiv z vrakhuvanniam spezyfiki podalshoi viiskovo-profesiinoyi diyalnosti [*A professionally directed system of training cadets of higher military educational institutions, taking into account the specifics of further military and professional activity*]. Materialy Vsearmiiskoi naukovo-metodychnoyi konferentsii: Suchasni tendentsii ta perspecktyvy pidgotovky viiskovosluzhbovtiv - Proceedings of the All-Army Scientific and Methodological Conference: Current Trends and Perspectives on Training Soldiers. Kyiv, 48-52 [in Ukrainian].

4. Poprotskyi, I.S. (2017). Suchasni problemy ta shliakhyrealizatsii mizhdystsyplinarykh zvyazkiv v systemi profesiinoyi pidgotovky maibutnikh ofitseriv viiskovo-morskikh syl [*Current Problems and Ways to Implement Interdisciplinary Relations in the Training System of Future Naval Officers*]. Naukovyi tsasopys NPU imeni M.P.Dragomanova - Scientific journal of NPU named after M.P. Drahomanov, 12 (94), 87-90. [in Ukrainian].

5. Taylor, J., Goodwell, J. (2011). *Navy. Career Paths*. EU: Express Publishing. 40 p.

KOLMYKOVA Olena, PhD in Linguistics, Associate Professor of Department of Humanities, Danube Institute of the National University "Odessa Maritime Academy".

IMPLEMENTATION OF THE NAVAL COMPONENT AT THE LESSONS OF THE ENGLISH LANGUAGE OF PROFESSIONAL DIRECTION IN NAVY LYCEUMS

Abstract. *International naval cooperation demands that the navy officers speak fluent English. This is why Ukrainian navy lyceums should teach the English language of professional direction to their students to get them ready for studying in the Navy Maritime Academies. Unfortunately, not all the school leavers of Ukraine, especially the ones who finished village schools, have the desirable level of the English language knowledge. Such situation leads to difficulties in training the students in navy lyceums. The task of the lecturers is not only to teach the lyceum pupils professional lexis, but also to give them the basic knowledge of the English grammar which is a very time-consuming task. The amount of English lessons in the lyceums (2 lessons a week) is not enough to cope with it. Another problem is the absence of a textbook of the English language of professional direction for Navy lyceums in Ukraine. Therefore, the lecturers face the necessity of making out their own methodological recommendations. The article under consideration aims at giving an abstract of the lesson on the topic "Rank and Rate". As an example, there are offered different lexical and grammatical exercises to master the professional lexis to the topic, such as: to form the degrees of comparison of the adjectives, to form the plural of the nouns, to write down three forms of the verbs. All the adjectives, nouns and verbs are taken from the text "Rank and Rate". Much attention is given to training speaking skills (exercises on discussing and retelling the text) and translation abilities. The purpose of the exercises is to help the students of the navy lyceums to memorize professional vocabulary and to train the skills of its usage in oral and written speech. Besides, in the article under consideration there are given examples of composing a test to the lesson Rank and Rate using the program software "Hot Potatoes". The advantages of the program are evident – it does not only ease the technical process of taking a test online, but also gives the opportunity to work offline. In case of no internet access at the lesson there can be used the printed version of the test in which the students can mark off the right variant. To sum up, to teach the would-be naval officers and ratings good English there must be written a textbook of the English language of the professional direction which would comprise texts, lexical and grammatical exercises covering the professional topics. This will be the subject of further research.*

Key words: *English language of the professional direction, navy lyceum, grammatical and lexical exercises, rank, rate, school leavers.*

*Одержано редакцією: 12.09.2019 р.
Прийнято до публікації: 17.09.2019 р.*